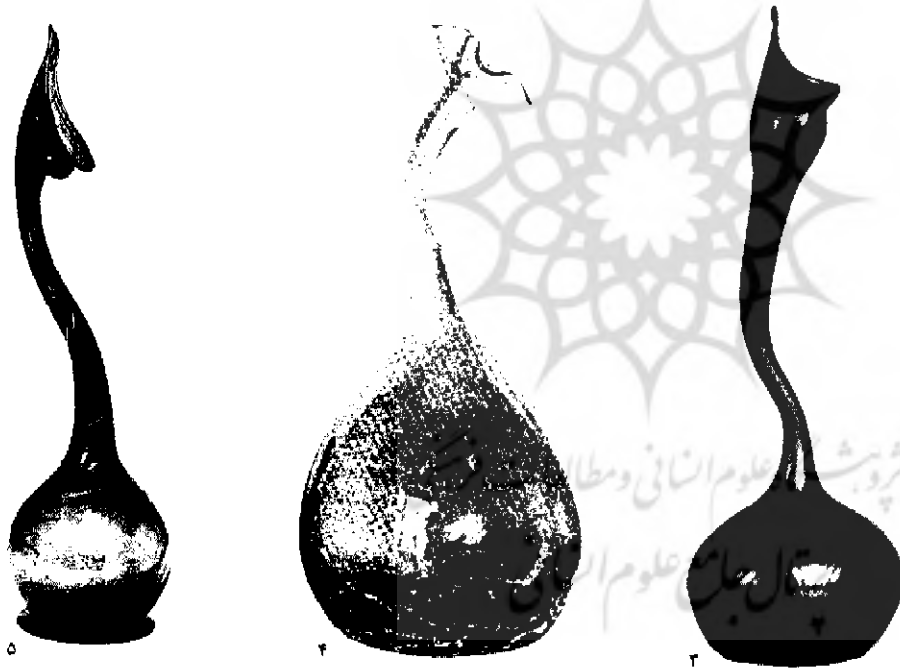
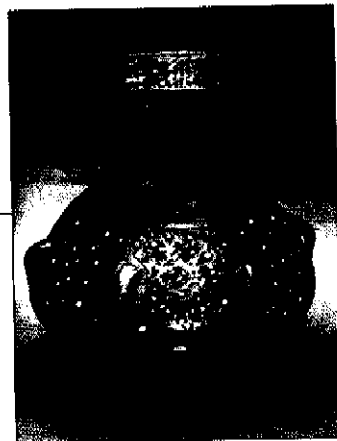

برآرت نووو جنبش هنرهاو صنایع

زهرا مهابادی / کارشناس ارشد تصویرسازی

جنبش آرتمووه نسووه تزئینی حاکم بر هنرهای نجسسی و کاربردیی اوآخر قرن نوزده و اوایل قرن بیستم اروپا است که در رشتههای مختلف معماری، دکوراسیون و ترنسات داخلی، گرافیک، تصویرسازی و نقاشی نمایانگر شد. این جنبش که ابتدا در قالب شکل‌ها و نقش‌های گیاهی سواج، اسلیمی‌ها و منحنی‌های برسچ و ناب، بدید آمده بود، در زمینه ترنسات و دکوراسیون داخلی و هنرهای کاربردی از هنر مشرق زمین مخصوصا هنر ایرانی اسلامی بهره بسیار گرفت. جنبش و جست‌وجو در بنایی زیبایی‌شناسی ترنسات اسلامی و شناخت طرح‌های انتزاعی به‌سظور آراسن و ترنس اشیا و سلوج بساها، هنرمندان آرتمووه را به خود حث کرد و تأثیرات بسیاری بر آثار آنان گذاشت. اسانید بزرگی چون لونس کامفورث نیفانی، فیلیپ جوزف بروکاره، امیل کال، ویلسام مورسی و همفکرانش در جنبش هنر و صنایع انکلسانی، بسسترین شنسکی و ناسریدتری را به هنر غنی وی نظمر اسلامی نشان داده‌اند.

آرت‌نوو

در انتهای قرن نوزدهم و شروع قرن بیستم، اتفاقات خارق‌العاده و استثنائی‌ای در هنرهای تجسمی و کاربردی رخ داد. این برهه تاریخی، دوران آمیختگی هنرها و زمانی بود که هنرمندان در پی شیوه‌های تازه‌ای بودند که در واقع واکنشی بود در برابر موج پیشرفت ملازم با صنعتی شدن. این حرکت که با نام آرت‌نوو (۱) معروف شد، با حضور پیروزمندان‌اش در نمایشگاه جهانی پاریس ۱۹۰۰، تصاویری از بیکرهای زنانه، شکل‌های گیاهی پیچک‌وار و فرم‌های خطی را بهمگان ارائه داد. (۲) این سبک تزئینی که در مقابل هنر آکادمیک مرسوم در سده نوزدهم، از بطن آزمایشگری‌های نقاشان، معماران، صنعتگران و طراحان سربرآورده بود، توانست در مدت کوتاهی آمیختگی هنر و صنعت را در تولید اشیاء و لوازم کاربردی و صنایع دستی منجر شود.

در واقع بخش عمده و بسیار مهمی از سبک آرت‌نوو در زمینه تزئینات، دکوراسیون داخلی، میلمان، اثاثیه، صنایع دستی، چاپ پارچه و رنگرزی نمود یافت. لذا هنرمندان این جنبش علاوه بر آمیختن رشته‌های مختلف هنری با یکدیگر، می‌کوشیدند هنری نو را پدید آورند و به همین منظور به بهره‌گیری از سبک‌هایی روی آوردند که کمتر شناخته شده و در نزد اعضای آن روز آکادمی‌ها از رواج افتاده بودند. بدین ترتیب شکل‌های شیوه‌هایی را که با جست‌وجوی ابتزاع سنتی برحکت‌های خطی، ساگار بود، از هنر شرقی، قرون وسطایی و یا از گوتیک الهام گرفته و در آثار خود به کار بردند. (۳)

نقد‌های بسیاری توسط منتقدین در نمایشگاه جهانی ۱۹۰۰ در مورد نکات مثبت و منفی آرت‌نوو مطرح شد که اثبات می‌کرد آرت‌نوو یک سبک خوداگاه منحصر به فرد است. این سبک در تاریخ طراحی اواخر قرن نوزده نقش مهمی را ایفا کرد یعنی درست در زمانی که معماری و هنرهای دکوراتیو به تدریج به یک برنامه خشک و یکنواخت تاریخ‌گرا تنزل کرده و به تلفیق عجیب و غریب و ناخوشایندی از سبک‌های گذشته تبدیل شده بودند.

نمایشگاه‌های بزرگ قرن نوزدهم ترکیبیات نامتجانس و ناهماهنگی از شیوه‌های رنسانس، باروک و سبک‌های کلاسیک را نشان می‌داد که حاصل پریشانی و درهم‌آمیختگی پیشرفت عصر صنعتی بود. (۴) در این میان طراحان سبک آرت‌نوو برای درهم‌کوبیدن و تلاشی کردن این تاریخ‌گرایی نابه‌جا و خلق سبکی مناسب زمان خود که عصر سینما، تلفن و اتومبیل بود، برنامه‌ریزی کرده و با حفظ یک سری اصول سنتی، با ظرافت و زیبایی تمام، در به روز کردن محصولات و آثار خود کوشیدند. این تغییرات، نتیجه یک دوره‌آبستگی طولانی بود که عمری کوتاه و زودگذر ولی درخشان داشت و عکس‌العمل و واکنشی در مقابل یک قرن تباه شده، از لحاظ زیبایی‌شناسی، بحساب می‌آمد. (۵)

مراکز اولیه این سبک، بروکسل در بلژیک، پاریس و نانسی در فرانسه، مونیخ در آلمان، وین در اتریش و گلاسکو در اسکاتلند بود و در هر یک از این کشورها به یک نام مشهور شد: در فرانسه به‌نام آرت‌نوو که اسم فروشگاه هنرهای دکوراتیو و تزئینی زیگفرد بینگ (۶) بود. در انگلستان با نام جنبش هنرها و صنایع دستی (۷)، در ایتالیا به نام استیل لیبرتی (۸)، در آلمان به نام بوگنت اشتیل (۹)، در اسپانیا به مدرنیستا (۱۰) و در اتریش با نام سبک‌ان‌شعاب (۱۱) شهرت یافت، که همگی آن‌ها نام‌هایی برای یک جنبش جدید در آغاز یک قرن جدید، بحساب می‌آمدند. اما نباید فراموش شود که رشد و شکوفایی این جنبش تا حد زیادی مدیون هنر دکوراتیو شرقی و اسلوب زیبایی‌شناسی و تزئینات هنر اسلامی بوده‌است که در آن زمان، مورد توجه دنیای غرب واقع شده بود.

توضیح تصاویر:

- ۱- تصویر تزئینی مربوط به دوره اسلامی
- ۲- گال، تنگ، لعابگری و کاشیگری، پاریس، ۱۸۸۴
- ۳- تیغی، تنگ شیشه‌ای، ۲۳ سانتیمتر، کلتسیون شخصی لندن، ۱۹۲۵
- ۴- کریستوفر درسا، گلخان شیشه‌ای، ۱۸۵۵
- ۵- تنگ ایران، اواخر قرن ششم، ق. ۲۲ سانتیمتر، موزه هنر، قرون هشتم
- ۶- بروکاره، گلخان دستکار، ۱۸۷۸، گالری رابرت زهلی
- ۸- تصویر تزئینی مربوط به دوره اسلامی
- ۹- بروکاره، گلخان دستکار و پارچ، قلمرو از چرخ‌بند، لعابگری به شیوه اسلامی، ۱۸۷۸، گالری رابرت زهلی
- ۱۰- بروکاره، گلخان دستکار و شیشه‌گری، لعابگری، به شیوه اسلامی، ۱۸۷۸، گالری
- ۱۱- لوئیس کامفورت تیغی، سلن، فنجان‌خوری، منزل پادشاه ایران
- ۱۲- گال، گلخان قلمرو از مینیاتور ایرانی، لعابگری، پاریس، ۱۸۸۴
- ۱۳- ادوارد سی، مورا، سروس، چاق‌خوری، لورنای، کارگاه هنر تیغی
- ۱۴- ویلیام مورگان، گلخان چینی
- ۱۵- فرش منوره، شیخ سنی‌الدین اردبیلی، دوره صفوی، موزه ویکتوریا و آلبرت
- ۱۶- تصویر تزئینی مربوط به دوره اسلامی
- ۱۷- تیغی، خانه سفید، واشنگتن، ۱۹۰۲
- ۱۸- ویلیام موریس، کابل دیواری ایرانی، ۱۹۰۵ - ۷
- ۲۰- ویلیام موریس، فرش هنر اسیات، ۱۸۶۱ - ۱۸۶۲
- ۲۱- دیویدن، شیشه، ۱۸۸۰
- ۲۲- تیغی، تزئینات ایزمیک، ۱۸۶۶
- ۲۳- گال، جمعه شیشه‌ای، لعابگری و حکاکی بلورین‌ها و نشانه‌های اسلامی، گالری رابرت زهلی

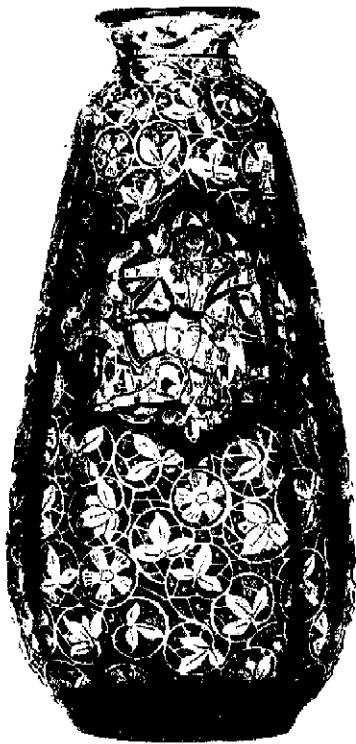
شاخص‌ترین تأثیرپذیری از هنر اسلامی در زمینه دکوراسیون داخلی و صنایع دستی بود که به‌سبب این وجه ممکن در آثار هنرمندان بزرگی چون کامفورت تیغی (۱۲) امریکایی و جوزپه بروکاره (۱۳) و امیل گال (۱۴) فرانسوی - که از بزرگترین شیشه‌کاران آن دوره هستند - و در آثار و محصولات جنبش هنر و صنایع انگلستان نمایان شد.

لوئیس کامفورت تیغی

آثار لوئیس کامفورت تیغی، مصداقی عالی از تأثیرات نقوش تزئینی اسلامی بر هنر آرت‌نوو به‌شمار می‌رود. درک او از زیبایی و ایده‌های رایج زمانش دقیقاً با طراحی‌های او تلفیق شده است. او از جمله مبتکرانی بود که خلاقیت‌هایش، معماری جدیدی از زیبایی برای سایر هنرمندان معاصرش به‌شمار می‌رفت.

هم‌زمان با شکل‌گیری اصول زیبایی‌شناسی آرت‌نوو که ملهم از تصاویر خطی و مسطح زائنی و استفاده از نقوش تزئینی و نمادهای گیاهی و جانوری بود، لوئیس کامفورت تیغی شیوه‌شخصی خودش را یافت. اما در واقع استمداد او در کارش از یافته‌ها و منابع بسیار فنی در کودکی‌اش سرچشمه می‌گرفت که بسیار مؤثرتر از جریان‌های معاصرش بود. پدرش چارلز لوئیس تیغی تاجر ثروتمند اسیا و عتیقه جات و صاحب‌معروفترین فروشگاه کالاهای لوکس و زینتی به نام **Tiffany & Co** در نیویورک بود که به دلیل وجود چترهای افتخالی چینی و خنجرهای کاغذزائنی و ظرف‌های سفالی و بلورین‌های زیبا، مشتریان طلب شگفتی و زیبایی را به خود جذب می‌کرد. همچنین پدرش یک کارگاه بزرگ هنری داشت که استاد معروف، لئوپولد سی‌پور (۱۵) در آن کار می‌کرد.

ارتباط نزدیک با اشیای عتیقه زیبا و آشنایی لوئیس با ادوارد سی‌پور که یک کلتسیون با ارزش از اشیای آثار شرقی داشت، باعث شد که پس‌روان شیفته هنر شرق شود. به خصوص هنر ایرانی - اسلامی که استادش سی‌پور نیز به دلیل اشکال هندسی ساده و طرح‌های پیچیده و آشکوهش آن را می‌ستود و همواره از آن الهام می‌گرفت (تصویر ۱۳). کلتسیون سی‌پور مجموعه‌ای غنی از شیوه‌های قدیمی شرقی بوده او با نشان دادن آنها به لوئیس و توضیح در مورد انواع هنرهای شرقی، او را تشویق به مطالعه هنر غیراروپایی می‌کرد. این پیش‌زمینه‌های فکری و سفرهای تیغی به خاورمیانه و بازدید از موزه‌های اروپایی باعث شد که شیفتگی به شرق در وجود او بیشتر شود. این هنرمند آمریکایی زمانی وارد اروپا شد که گرایش به سرزمین‌های شرقی و خاورمیانه به اوج خود رسیده و باستان‌شناسان در یونان، مصر و فلسطین مشغول کاوش بودند و احساسات اروپایی تحت‌تأثیر جذابیت‌های امپراطوری عثمانی، بیابان‌های شمال آفریقا و فرهنگ و هنر اسلامی تهییج شده بود و گروهی از نقاشان نیز در پاریس به بازتابی صحنه‌های شرقی می‌پرداختند. از آنجاکه لوئیس تحصیلاتش را در زمینه نقاشی گذراند، خود و از کودکی نیز مجذوب صحنه‌های زیبا و شگفت‌انگیز شرق بود، طبیعتاً جذب این شیوه‌نقاشی شد و در زمستان سال ۱۸۶۹ / ۱۸۶۸ در آنتلیه لئون بیلی (۱۶) به مطالعه و نقاشی پرداخت. اما علاقه او به سفر باعث شد که پاریس را ترک کرده و راهی اسپانیا شود. مسافرت اسلامی و معماری مغربی اسپانیا تأثیر شگرفی بر او گذاشت. پس از آن راهی شمال آفریقا شد. او به هر جا که می‌رفت، بناهای اسلامی و نقوش کاشی‌ها و آجرکاری‌ها و مشبک‌کاری‌ها طرح برمی‌داشت. او مجموعه‌های زیبا از فرش‌های ایرانی و شرقی نیز جمع‌آوری کرد که بعدها در طراحی‌های داخلی برای خانه‌های ثروتمندان به همراه اشیای و وسایل دیگری که در نقوش و طرح‌های آنها از هنر اسلامی و عربی وام‌گرفته بود، به کار رفت (تصویر ۱۱). به ویژه تأثیر کاشی‌کاری‌ها و موزالیک‌ها و پنجره‌های رنگین مساجد جهان

از ظروف مزین به لعاب‌کاری و تذهیب وجود دارد که همه سلوچ آن‌ها از اسلیمی‌ها و نقوش پیچ در پیچ و گل‌های ساده شده کوچک در فضای مینی خطوط برجسته نقوش پوشیده شده است (تصاویر ۱۰-۹-۷) و در یکی از طرح‌های کوچکش تصویری از یک سوارکار هنرگسیخته را بازنمایی و لعاب‌کاری کرده است. بروکارد طی سال‌های متعددی در نمایشگاه‌های بین‌المللی پاریس و وین شرکت کرد و به دلیل شیوه خاص لعاب‌کاری و تزئیناتش برنده مدال‌ها و جوایز بسیار شد و بر شبشکاران معروف دیگری چون امیل گال فرانسوی تأثیر گذاشت. (۱۸)

امیل گال

امیل گال، شبشکار معروفی بود که بسیار تحت تأثیر نقوش و طراحی‌های تزئینی ژاپنی قرار داشت اما پس از آشنایی با آثار بروکارد در نمایشگاه بین‌المللی پاریس شیفته لعاب‌کاری شی و تذهیب‌های اسلامی او شد و بی‌درنگ این یافته‌ها را در جهت بازآفرینی کارهایش به کار گرفت. (تصویر ۱۲) گلستان‌های ظریف مینا‌نوی ایرانی بروکارد، مجدداً به وسیله گال و در تلفیق با سبک شخصی او اجرا شد (تصویر ۱۲). گال با استفاده از اسیدها و فلزات رنگ زمینه اسلیمی‌ها و پیچش‌ها را گود می‌کرد و با برجسته‌نمایی، نقوش را همچون تر و زیباتر می‌ساخت (تصویر ۱۳-۱۴).

جنبش هنر و صنایع

این جنبش که در سال‌های آخر قرن نوزدهم با جنبش آر‌نوو آمیخته شد و هنر جدیدی را پدیدآورد کرد، را گروهی از پیشه‌وران، هنرمندان، طراحان و معماران اروپایی نیمه دوم قرن نوزدهم به وجود آوردند که با هنری مشترک و رها از هر قیدبندی یا یکدیگر پیوند یافتند. تا با رجعت به صنایع دستی و ارتقای مفاهیم هنرهای کاربردی به‌عنوان هنرهای زیبا به اصلاح طراحی و نهایتاً اصلاح شرایط اجتماعی بپردازند. (۲۰) از آنجا که این هنرمندان در جستجوی زبانی بودند که با آنچه در هنر آن زمان رایج بود متفاوت باشد و برای تمدن اروپایی تازه و نو به شمار رود به مطالعه تزئینات زیبا و باشکوه هنرهای اسلامی و به ویژه ایرانی عصر اسلامی پرداختند. هنر ایرانی - اسلامی می‌توانست به بهترین نحو بیانگر تفکرات و اندیشه‌های اخلاقی و معنوی آن‌ها در مقابله با سیطره روزافزون ماشین باشد.

ویلیام موریس

ویلیام موریس (۲۱) سردمدار جنبش هنر و صنایع که خود را قبل از هر چیز طراح نقش‌های تزئینی (۲۲) می‌دانست، به پژوهش و تحقیق در آثار هنری تزئینی ایرانی - اسلامی چون قالی، پارچه‌منسوجات و ظروف سفالی روی آورد و شیفته‌اشکوه عظمت و زیبایی تزئینات ایرانی به ویژه نقوش قالی‌ها شد. به نظر موریس، فرش‌های شرقی تنها پوشاننده مناسب برای کف اتاق بودند. به همین دلیل او از این فرش‌ها به عنوان کفپوش دخت‌مزمز (۲۳) که در ۱۸۶۰، طراحی دکوراسیون آن رابه عهده گرفته بود، استفاده کرد. او به حراج خانه‌ها و کلکسیون‌های فرش‌های شرقی، مخصوصاً به موزه South Kensington که در ۱۸۷۰، پیشرفت زیادی در این زمینه کرده بود، رفت‌وآمد می‌کرد. او همچنین با جی‌اچ میدلتون (۲۴) که باستان‌شناس و متخصص فرش بود، معاشرت داشت. (۲۵)

در آن زمان، فرش‌های ایرانی به تعداد بسیار زیاد به وسیله بازرگانان تبریزی وارد غرب می‌شدند.

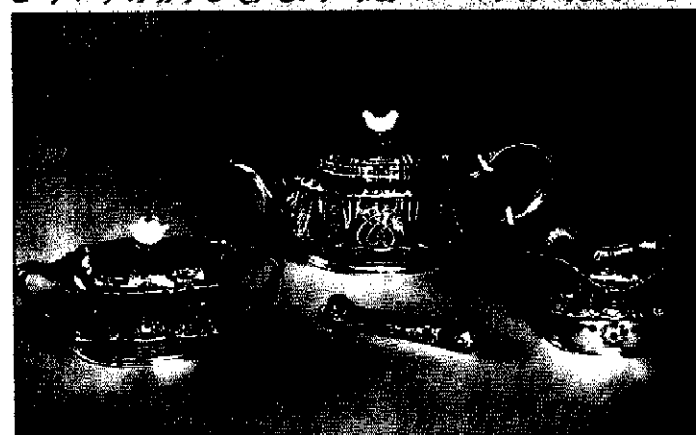
عرب بر او به حدی بود که هیچ‌گاه از طراحی‌های داخلی‌اش دور نشدند. او از همان سال‌های اولیه کار حرفه‌ای‌اش، سبک دکوراسیون شرقی را در تزئینات داخلی به نمایش گذاشت و در کارهای شخصی‌اش اشتیاق به هنر اسلامی را نشان داد (تصویر ۱۷).

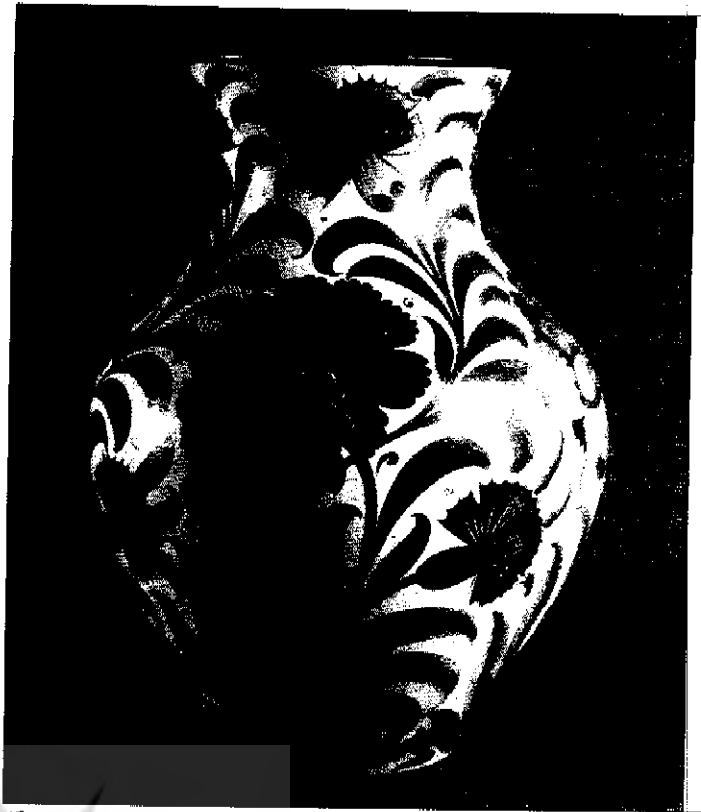
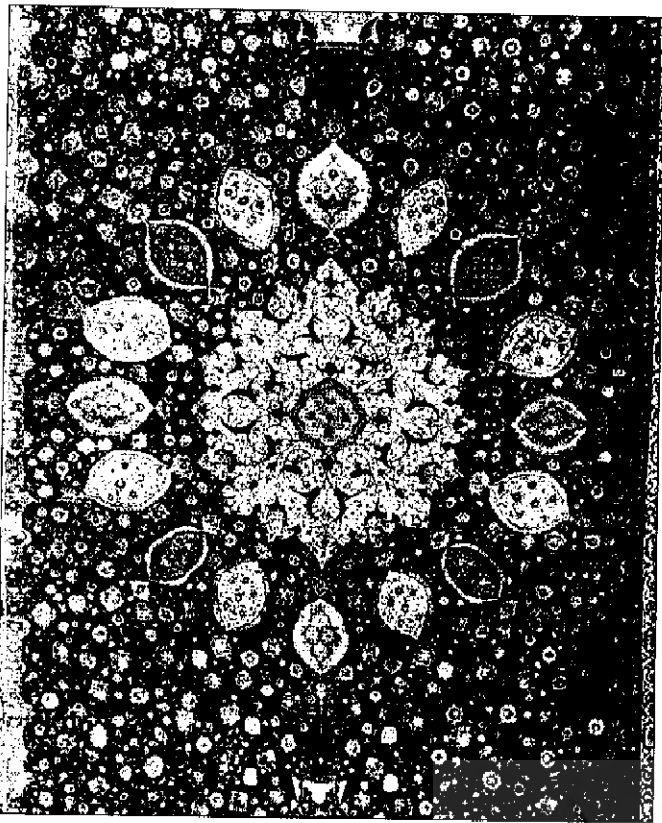
یک چراغ متعلق به قرن هشتم می‌تواند از مسجدسلطان حسن در مصر، نمونه‌ای سرشار از نقوش تزئینی است که همواره الهام‌بخش او بود (تصویر ۱۶). تیغالی در سفرهای بعدی به اروپا و بازدید از موزه ویکتوریا و آلبرت لندن که کلکسیون جلیج‌از اشیای عتیقه رومی و ایرانی داشت، با پنجره‌های شیشه‌ای و جامه‌های ایرانی که دارای خطوط روان و طرح‌های چشم‌نواز بود، مواجه شد و بسیرا تحت تأثیر قرار گرفت (تصویر ۱۵). تیغالی شیفته درخشندگی و شکل بدنه این جامه‌ها شد و طی سال‌های متعددی تلاش می‌کرد به چنین جلوه‌هایی در کارهای شیشه‌ای خود دست یابد (تصویر ۳). او بزرگ‌ترین هنرمند و شبشکار آمریکایی بود که هنر اسلامی را به سایر هنرمندان آرت‌نووی هم‌عصر خود منتقل کرد. (۱۷)

فیلیپ جوزف بروکارد

فیلیپ جوزف بروکارد، مرمت‌کننده اشیاء و آثار هنری قدیمی از جمله هنرمندانی بود که در روند حرفه خود، مجذوب و شیفته چراغ‌های مساجد اسلامی شد و به همین دلیل تعدادی از آن‌ها را جمع‌آوری کرده و سال‌های متعددی به مطالعه شیوه‌ها و تکنیک‌های رایج ساخت شیفته پرداخت. آزمایش‌ها و تجربیات او بر دو مبنا انجام می‌گرفت: یکی استفاده صحیح از لعاب‌های شیشه‌ای که کاملاً به طرف شیشه‌ای می‌چسبیدند و دیگری مدت زمان دقیق لعاب‌کاری که امکان شیشه‌های شفاف لعاب را بدون تغییر شکل بدنه طرف فراهم می‌کرد.

بروکارد، نمونه‌های کلاً مشابهی از چراغ‌های مساجد ساخت و موتیف‌های تزئینی اسلامی و نوشته‌های قرآنی را به گل گرفت. او همچنین تعدادی گلستان، کاسه و مشربه تزئین شده‌ها که با نقوش تزئینی و اسلیمی‌های موج‌لعاب‌کاری شده بودند، طراحی و خلق کرد. لعاب‌کاری این آثار، مات و براق و همواره توأم با تذهیب‌کاری بود. در میان طرح‌های درخورد توجه‌ها، مجموعه‌ای

۱۴

همین ارتباط. موریس در ۱۳ آوریل ۱۸۷۷ در نامه‌ای به دوستش توماس واردل (۲۶) نوشت: «من دیروز یک قطعه فرش قدیمی ایرانی متعلق به زمان شامعباس را دیدم که مرا بسیار شگفتزده کرد؛ من تا به حال هیچ ایده‌ای شبیه آنچه در اعجاز این فرش‌ها وجود دارد، نداشتم.» (۲۷)

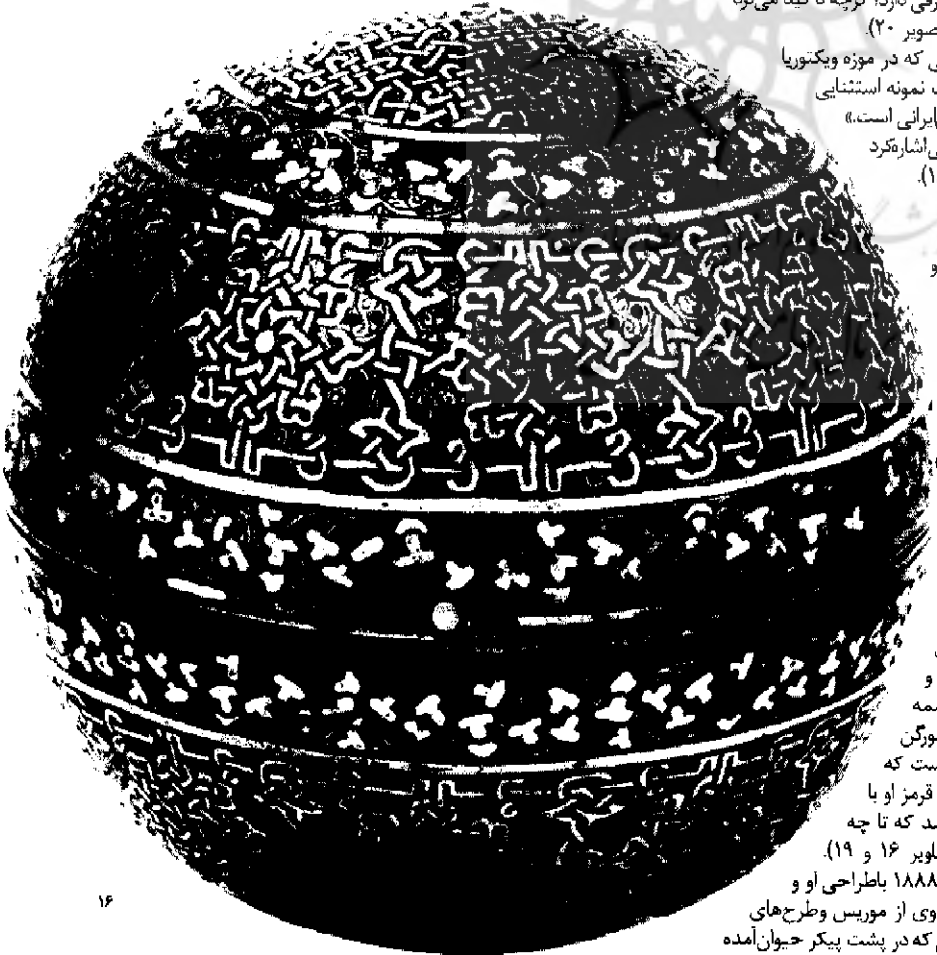
این هیجان و شگفت زدگی باعث شد که موریس سال‌های متمادی به طراحی نقوش فرش بپردازد. فرش‌های هامر اسمیت (۲۸) او شباهت زیادی به طرح‌های شرقی دارد؛ گرچه تأکید می‌کند کمی خواهد آنها به وضوح حاصل افکار غربی و مدرن باشند (۲۹) (تصویر ۲۰) او در سال ۱۸۹۳، درباره فرش نفیس مقبره شیخ صفی‌الدین اردبیلی که در موزه ویکتوریا و آلبرت نگهداری می‌شود (تصویر ۱۵)، چنین گفت: «این فرش یک نمونه استثنایی است، با زیبایی منطقی و منظم که ارائه‌دهنده اصول طراحی فرش ایرانی است.» از نمونه کارهای کاغذ دیواری موریس، می‌توان به طرح کاغذ سقفی ایرانی اشاره کرد که به طور واضحی گویای نقوش تزئینی ایرانی است (۳۰) (تصویر ۱۸).

اوتن جونز

اوتن جونز (۳۱) یکی از معروف‌ترین هنرمندانی است که تفکرات و طرح‌هایش به ویژه در زمینه نقش‌مایه‌ها و تزئینات، الهام بخش طراحان و هنرمندان جنبش هنر و صنایع بوده است. او در کتاب ارزشمند خود به نام «دستور زبان تزئین» (۳۲)، نقش‌مایه‌ها و تزئینات ملل شرقی، به ویژه تزئینات اسلامی را به تصویر کشید و نظریات خود را در باب اصول زیبانشناسانه تزئین - که عمدتاً برگرفته از قوانین شکل‌گیری تزئینات اسلامی بود - در سی و هفت اصل برشمرد.

ویلیام دمورگن

ویلیام دمورگن (۳۳) (۱۸۳۹-۱۹۱۷) یکی از بزرگ‌ترین و معروف‌ترین هنرمندان نهضت هنر و صنایع و از دوستان ویلیام موریس بود که بسیار تحت تأثیر سفالگری ایرانی قرار داشت. او سبک خود را «سبک پارسی» (۳۴) می‌نامید و از رنگ‌های سفال‌های ایزنیک ترکیه (۳۵) استفاده می‌کرد. (۳۶) همچنین درخشندگی و تابانگی رمزآمیز موجود در کاشی‌های ایرانی، مهم‌ترین منبع و سرچشمه الهام‌آثار او بودند. بیشترین نقوش و تزئینات به کاررفته در آثار دمورگن متشکل از گل‌های میخک، سنبل، لاله و نیز برگ‌های گیاهان است که از نقوش موسوم به ایزنیک الهام گرفته است. اگر به گلستان سفید و قرمز او با نقش گل میخک بر زمینه سفید توجه شود، مشخص خواهد شد که تا چه حد تحت تأثیر موتیف‌های تزئینی ایرانی و ترکی است (۳۷) (تصاویر ۱۶ و ۱۹). همچنین بشقابی با تصویر یک غزال که بین سال‌های ۱۸۸۲ و ۱۸۸۸ با طراحی او و در کارگاه وی در مونتون (۳۸) ساخته شده به خوبی تأثیرپذیری وی از موریس و طرح‌های ایرانی را نشان می‌دهد. در این اثر ترسیم تزئینی و جسورانه درختی که در پشت پیکر حیوان آمده

۱۵

۱۶

لیبرتی، برخلاف مورس، اهمیت فراوانی برای روند تولید ماشینی قائل بوده چرا که از این طریق امکان تهیه منسوجات ارزان قیمتش فراهم می‌شد که از طراحی خوب برخوردار بودند و در عین حال می‌توانستند در دسترس بخش وسیعی از اقشار مختلف مردم قرار گیرند. (۴۷) بدین ترتیب، شرکت تجاری لیبرتی که بیشتر به طراحی، ساخت، تهیه و توزیع کفشدنیزی و مبلمان با ویژگی‌های برگرفته از هنر اسلامی می‌پرداخت، نقش ارزنده‌ای در جلب توجه همگان به تولیدات شرقی ایفا نمود.

نتیجه

هنر مشرق‌زمین با برخورداری از پیشینه باشکوه تاریخی، غنای فرهنگی و زیبایی‌شناسی کم‌نظیر خود، همواره علاقه و کشش عینی‌ها را به‌خود جلب کرده است. در اواخر قرن نوزدهم در پی شکل‌گیری جنبش آر‌نووو و در راستای به‌هم پیوستگی هنر و صنعت در اروپا، گرایش به هنر تزئینی اسلامی که برای بیان حقایق معنوی به‌ویژه آئین بود بیشتر شد. هنرمندان این جنبش با تحقیق در اصول هنر اسلامی و احیای مبانی موجود در هنرهای تزئینی جهان اسلام، آثاری آفریدند که به لحاظ نوع کاربرد نقوش و استفاده از رنگ‌های برجسته و تلمناک گامه رقابت با آثار مشابه اسلامی برمی‌خیزند.

پی‌نوشت‌ها:

1. Art Nouveau
- 2- آرت‌نو، یوزادور هرلارد، تاریخ هنر نوین ترجمه محمدعلی فرامرزی، ص ۷۵
- 3- همان ص ۷۷
4. Esch, Stephen, Art Nouveau, p.7
5. ibid
6. Stephen Simpson
7. Art and Architecture Movement
8. The Library
9. Jugendstil
10. Modernism

و انواع آب در پیشینه مبانی‌ها به صورت شکست‌آوری ابتکاری و در عین حال الهام گرفته از هنر ایرانی است. (تصویر ۲۱) ویلیام دمورگن علاوه بر طراحی ظروف سفالین به کاشیکاری نیز می‌پرداخت. در یک کاشیکاری متعلق به دمورگن که از ۴۸ قطعه ساخته شده از رنگ‌های ایرانی به‌کار استفاده شده است، فیروزه‌ای، آبی تیره سبزستای و سبز روشن (تصویر ۲۲) همچنین بایدگفت که بعضی از رنگ‌ها و برخی از عناصر تزئینی این کاشیکاری از سفال‌های ایزنیک ترکیه الهام گرفته‌اند. ترکیب درخشانی از طلوس‌های بزرگ‌تر برابر شاخه‌های میخک و گیاهان دیگر، نمونه‌ای از دمیدن روح تزئینی نقوش اسلامی به وسیله دمورگن در آثار آر‌نووو است. (۴۰)

کریستوفر درسر

کریستوفر درسر (۱۹۰۴-۱۸۳۴) نیز از سرشناس‌ترین طراحان منسوب به جنبش هنر و صنایع است که خلاقیت و ابتکار خارق‌العاده‌اش، او را به سوی نوآوری در طراحی ظروف فلزی، سفالین‌ها و شیشه‌ها به ویژه با الهام از شیوه‌گری و هنر ایرانی رهنمون ساخت. شکل طبیعی و فرم‌گلدان شیشه‌ای زرد رنگ درسر با نمونه‌های شیشه ایرانی برابری می‌کند. (۲۲) (تصویر ۲۳). درسر یک‌گامه شلس برجسته نیز بود که به قوانین هندسی موجود در طبیعت و کلیه ساختارهای خلق شده بر مبنای اصول هندسی علاقه ویژه‌ای داشت. از این‌رو در برابر طرح‌ها و نقوش اسلامی احترام و شیفتگی خاصی از خود نشان می‌داد.

او در کتاب خود به نام اصول طراحی تزئینی (۱۸۳۳) (۲۳) ستایش خویش را از طرح‌های ایرانی چنین بیان می‌کند: «هنر تزئینی به زیبایی طراقت و درهم پیچیدگی تزئینات ایرانی سرافرازند» (۲۴)

آرتور لشنی لیبرتی

آرتور لشنی لیبرتی (۱۹۱۷-۱۸۲۳) را می‌توان مهم‌ترین شخصیت جنبش هنر و صنایع در نیمه دوم قرن نوزدهم نامید که معروفترین مؤسسه تجاری لندن را به منظور معرفی آثار هنری شرقی پایه‌گذاری کرد. (۴۶) وی که اهمیت ویژه‌ای برای احیای آثار هنری شرق قائل بود، مؤسسات هنری انگلیسی را تشویق می‌کرد تا سوابق، معیارها و فنون موجود در این آثار - به‌ویژه فنون رنگرزی ایرانی - را به درستی مورد پژوهش و بررسی قرار دهند.

۲۱

11. Secession Style
12. Louis Comfort Tiffany
13. Philippe Joseph Brocard
14. Emile Galle
15. Edward C moore
16. Leon Bailly
- TIFFANY", PP.8.21
17. Paul, Tessa, "LOUIS COMFORT Art Deco", PP.50.51
18. Arwas, Victor, "Glass, Art Nouveau to
19. Ibid

۲۰- گامبریج، ارنست، تاریخ هنر، ترجمه علی رامین، ص ۵۲۳

21. William Morris
22. Pattern Designer
23. Red House
24. J.H Middleton
- Obsession", P.178
25. Sweetman, John, "The Oriental
26. Thomas Wardle
27. Ibid, P.178
28. Hammer Smith

۲۹- پوزنر، پیشگامان طراحی مدرن، ترجمه فرخ اصالت، ص ۵۰

30. Ibid, P.178
31. Owen Jones
32. Grammar of Ornament
33. William Demorgan
34. Persian Style
35. Turkish I sanik
36. Sweetman, P.183
37. Ibid, P.146
38. Merton

۳۹- پوزنر، همان، ص ۵۶

40. Ibid, P.184
41. Christopher Dresser
42. Ibid, P.186
43. Principles of Decorative Design
44. Ibid
45. Arthur Lasenby Liberty
46. Ibid
47. Ibid.P.188

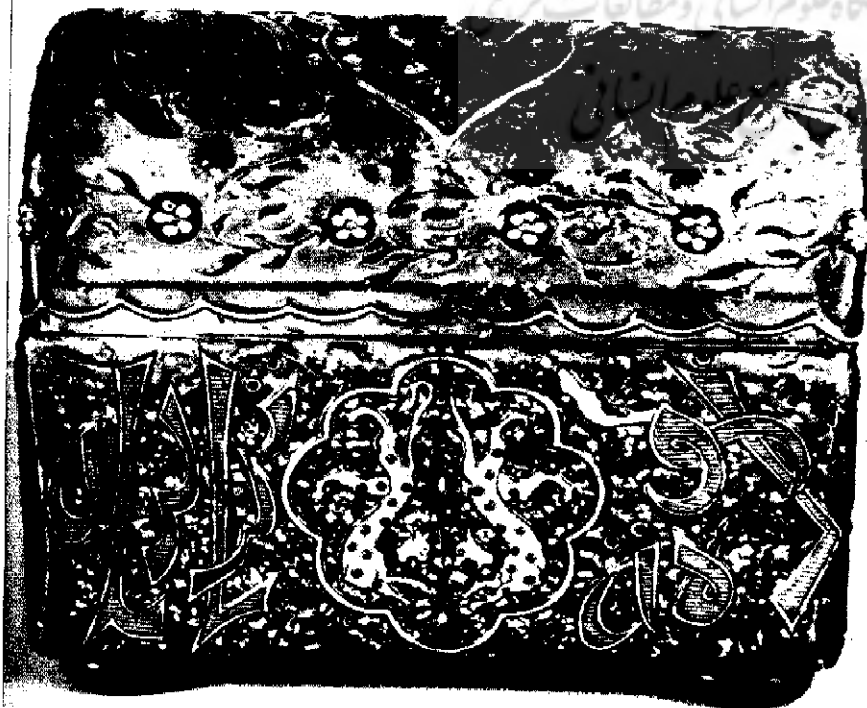

۲۲

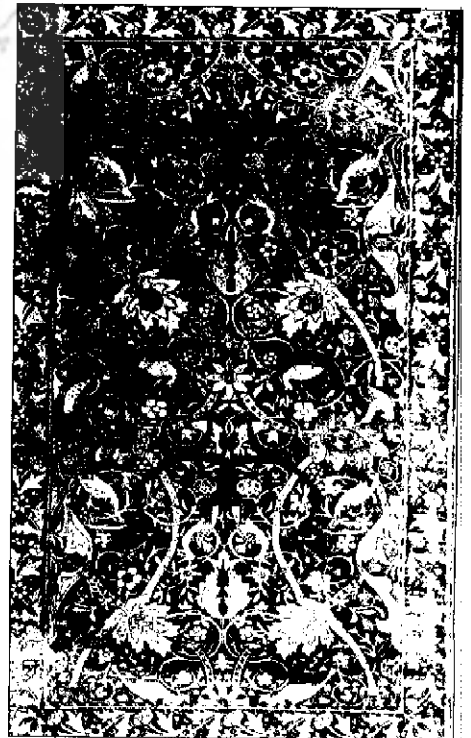
منابع:

- آرناسن، پیرواردور وهروارد، تاریخ هنر نوین، ترجمه محمدتقی فرامرزی، انتشارات نگاه، ۱۳۷۴، چاپ دوم
 - پوزنر، نیکولاس، پیشگامان طراحی مدرن، ترجمه فرخ اصالت، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۶۴
 - گامبریج، ارنست، تاریخ هنر، ترجمه علی رامین، نشر نی، ۱۳۷۹، چاپ اول

- Arwas, Victor, "Glass, Art Nouveau to Art Deco", Academy Editions, London, 1987
- Escrib, Stephen, "Art Nouveau", Phaidon, London, 2000
- Paul, Tessa, "LOUIS COMFORT TIFFANY", Tinger Books International, London, 1987
- Sweetman, John, "The Oriental Obsession: Islamic Inspiration in British and American Art and Architecture 1500-1920", Cambridge university press, Great Britain, 1988

۲۳

۲۴